

Dokumentacja przyrodnicza torfowisk alkalicznych obiektu „Trępel”

wykonano w ramach projektu:

LIFE11 NAT/PL/423

„Ochrona torfowisk alkalicznych (7230) w młodoglacjalnym krajobrazie Polski
północnej” – dokument obejmuje charakterystykę obiektu o roboczej nazwie Trępel

Ewa, Gutowska, Filip Jarzombkowski, Katarzyna Kotowska

Świebodzin 2014 -2017

Spis treści

1	WSTĘP	3
2	METODYKA PRAC PRZEPROWADZONYCH NA POTRZEBY DOKUMENTACJI	3
2.1	METODY PRAC PRZEPROWADZONYCH NA POTRZEBY SPORZĄDZENIA NINIEJSZEJ DOKUMENTACJI	3
2.2	OPRACOWANIE MAP	5
3	OGÓLNE DANE O OBIEKTACH	5
3.1	TYPOLOGIA	5
3.2	REJESTR POWIERZCHNIOWY - WYKAZ DZIAŁEK EWIDENCYJNYCH.....	5
3.3	STAN WŁASNOŚCI GRUNTÓW.....	5
3.4	WYKAZ WÓD.....	6
3.5	OPIS GRANIC OBIEKTÓW.....	6
3.6	POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE.....	7
3.7	POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE	7
3.8	REGIONALIZACJE	7
3.9	ZAGOSPODAROWANIE I STAN ŚRODOWISKA W OTOCZENIU OBIEKTÓW.....	8
3.10	OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU PUSZY NAPIWODZKO-RAMUCKIEJ	8
3.11	OBSZAR NATURA 2000 PLH280052 "OSTOJA NAPIWODZKO-RAMUCKA"	9
4	HISTORIA UŻYTKOWANIA OBSZARU	10
5	ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	11
5.1	WARUNKI KLIMATYCZNE	11
5.2	GEOMORFOLOGIA I RZEŻBA TERENU	11
5.3	HYDROGRAFIA I HYDROLOGIA	12
5.4	TORFOWISKA	12
5.5	FLORA I JEJ OSOBLIWOŚCI	13
5.6	ROŚLINNOŚĆ, HISTORIA ROZWOJU ORAZ STAN OBECNY	14
5.7	SIEDLISKA CHRONIONE DYREKTYWĄ SIEDLISKOWĄ.....	15
5.8	FAUNA	15
5.8.1	Wykaz gatunków	15
5.8.1.1	Określenie celów działań ochronnych w odniesieniu do fauny.....	15
5.8.1.2	Określenie zasad ochrony siedlisk cennych gatunków zwierząt.	16
5.8.2	Zmiany w faunie i zaobserwowane zagrożenia	16
6	WARTOŚCI KRAJOBRAZOWE	16
7	ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE I SPOSOBY UŻYTKOWANIA	16
7.1	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA W OBIEKTACH.....	16
7.2	INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA I EDUKACYJNA.....	16
7.3	NAUKOWE WYKORZYSTANIE I OCENA JEGO WPŁYWU NA SIEDLISKO 7230.....	16
7.4	INNE GRUPY SPOŁECZNE MAJĄCE WPŁYW NA OBIEKTY	17
7.5	INTERESY GOSPODARCZE MAJĄCE WPŁYW NA OCHRONĘ SIEDLISKA 7230	17
8	ZAŁOŻENIA OCHRONY ORAZ PROPONOWANA KONCEPCJA OCHRONY TORFOWISK ALKALICZNYCH	17
9	PUBLIKOWANE I NIEPUBLIKOWANE MATERIAŁY DOTYCZĄCE OBSZARU TORFOWISK ALKALICZNYCH ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W CHARAKTERYZOWANYCH OBIEKTACH	17
10	ZAŁĄCZNIKI	19

1 Wstęp

Poniższą dokumentację przyrodniczą sporządzono w ramach Projektu nr LIFE11 NAT/PL/423 współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Funduszu LIFE+ oraz środków NFOŚiGW. Dokumentacja obejmuje jeden torfowisko Trępel położone w obszarze Natura 2000 „Ostoja Napiwodzko-Ramucka”.

2 Metodyka prac przeprowadzonych na potrzeby dokumentacji

Prace na potrzeby sporządzenia dokumentacji, w tym aktualizacji danych, prowadzono na przestrzeni lat 2013-2014. Wykorzystano również materiały zgromadzone w trakcie obserwacji terenowych prowadzonych od roku 2009, zawarte w innych opracowaniach.

2.1 Metody prac przeprowadzonych na potrzeby sporządzenia niniejszej dokumentacji

Grupa organizmów i cel działania	Metodyka zbioru informacji lub oceny	Uwagi
Działania wstępne		
- zebranie publikowanych i niepublikowanych opracowań na temat rezerwatu	- przeprowadzenie kwerendy literatury i aktów prawnych	
Flora		
- ocena stopnia rzadkości	- kartowanie w terenie; - analiza wykazów i list gatunków rzadkich i chronionych;	PCZKR – Kaźmierczakowa, Zarzycki 2001; Mirek i in. 2006; Żarnowiec i in. 2004; Zarzycki i in. 2006; Dyrektywa Siedliskowa; Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin;
- wykonanie oceny liczebności populacji gatunków chronionych	- szacowanie liczebności w terenie	
- wykonanie spisów florystycznych i zebranie materiału do oznaczenia (w tym również weryfikacja występowania gatunków rzadkich, zagrożonych i chronionych)	- poszukiwanie w terenie, ze szczególnym uwzględnieniem biotopów o potencjalnie największej bioróżnorodności	oznaczanie na podstawie: Rutkowski 1998; Rothmaler i in. 1988; nazewnictwo wg Mirek i in. 2002; nazewnictwo wg Ochyra i in. 2003;

Grupa organizmów i cel działania	Metodyka zbioru informacji lub oceny	Uwagi
- występowanie gatunków ekspansywnych i obcych ekologicznie i geograficznie i oszacowanie ich zdolności do ekspansji	- obserwacje terenowe	
Roślinność i siedliska przyrodnicze		
- ocena stopniawyszczenia i rzadkości	- obserwacje terenowe - analiza wykazów i list	Dyrektywa Siedliskowa; Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000; Matuszkiewicz 2005
Walory krajobrazowe		
- wyznaczenie kategorii	Walor: - niski - teren silnie przekształcony antropogenicznie, nie występują rzadkie gatunki chronione, brak chronionych siedlisk - przeciętny - teren w niewielkim stopniu przekształcony antropogenicznie, występują pojedyncze rzadkie gatunki chronione, chronione siedliska przynajmniej fragmentarycznie zachowane - wysoki - teren cechujący się znacznym stopniem naturalności, dość licznie występują rzadkie i chronione organizmy oraz prawidłowo wykształcone rzadkie siedliska przyrodnicze - wybitny - teren cechujący się bardzo dużym stopniem naturalności i/lub	wyznaczenie kategorii oparto na propozycji skali Balcerkiewicza, Wojterskiej (1993)

Grupa organizmów i cel działania	Metodyka zbioru informacji lub oceny	Uwagi
	unikalności przyrodniczej, licznie występują rzadkie i chronione organizmy oraz wzorcowo wykształcone rzadkie siedliska przyrodnicze	

Tabela 1. Zakres i metody prac na potrzeby sporządzenia niniejszej dokumentacji

2.2 Opracowanie map

Warstwy shape (*.shp) i bazę danych (*.dbf) wykonano zgodnie ze Standardem Systemu Informacji Przyrodniczej.

3 Ogólne dane o obiektach

3.1 Typologia

Torfowisko Trępel to fragment kompleksu torfowiskowo-jeziornego rozciągającego się na wschód od Olsztyńka, między jeziorami Pluszne Wielkie i Maróz. Obejmuje pojeziorne torfowisko alkaliczne zlokalizowane w obniżeniu terenu między jeziorem Staw, a Jeziorem Niskim. Płaty mechowiskowe występują tu w mozaice z dobrze zachowanymi trzęsawiskami. Siedlisko torfowisk alkalicznych reprezentuje podtyp 7230-3. Obiekt nie jest objęty ochroną rezerwatową.

3.2 Rejestr powierzchniowy - wykaz działek ewidencyjnych

Nazwa obiektu	Działka ewid.	Oddział	Pododdział	Powierzchnia	Symbol klasoużytku
Trępel	3209 (obręb Świerkocin)	209	d	3,05 ha	
Razem				3,05 ha	

Tabela 2. Rejestr powierzchniowy obiektu (gmina Olsztynek)

3.3 Stan własności gruntów

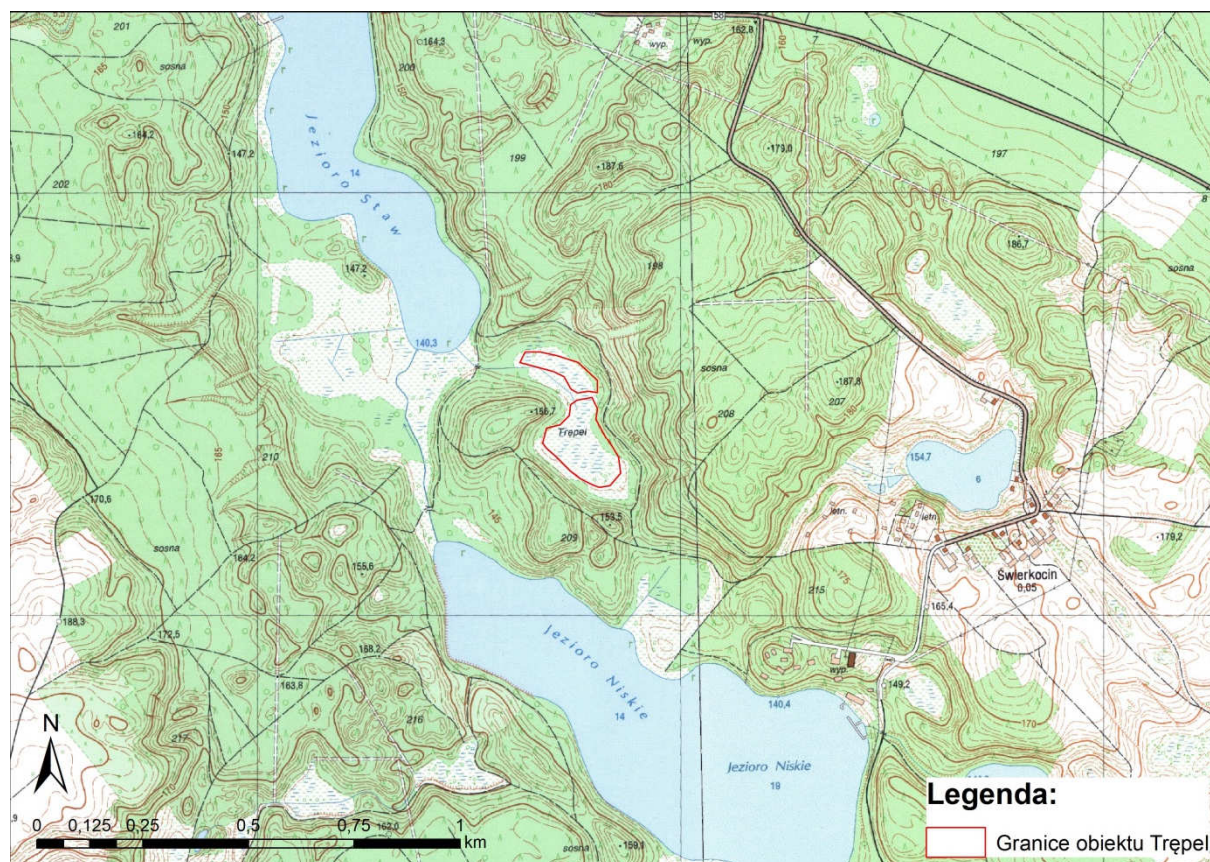
Torfowisko stanowi własność Skarbu Państwa i pozostaje w zarządzie PGL LP.

3.4 Wykaz wód

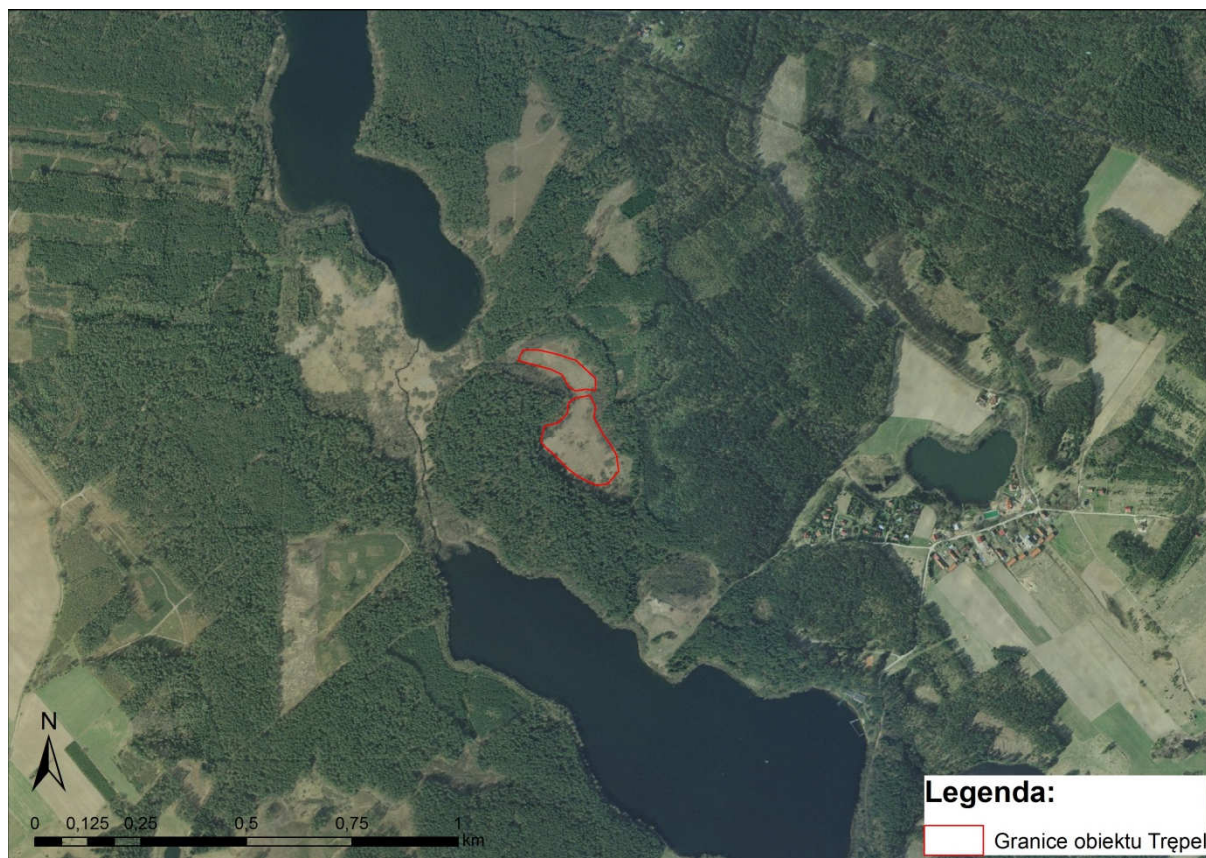
W granicach torfowiska brak jest cieków czy wód stojących. Blisko północno-zachodniej granicy torfowiska znajduje się zarastający rów melioracyjny biorący początek w obrębie północnego płatu siedliska i odprowadzający wody do jeziora Staw. W sąsiedztwie obiektu znajduje się ciąg połączonych ze sobą (częściowo sztucznymi kanałami) jezior wypełniających dość rozległą rynną polodowcową. Na zachód od torfowiska, w bezpośredniej bliskości, położone są jeziora Staw i Niskie, połączone Kanałem Świerkocińskim.

3.5 Opis granic obiektów

Granice torfowiska Trępel stosunkowo dobrze odznaczają się w terenie. Określa je otwarta powierzchnia torfowiska. Obiekt składa się z dwóch części rozdzielonych płatem silnie uwodnionego trzęsawiska. Torfowisko otaczają bagienne lasy, w tym źródłiskowe łągi z dominacją olszy czarnej. Na granicy otwartego mechowiska i lasu miejscami rozwijają się zbiorowiska zaroślowe bądź występują płaty zdominowane przez trzcinę. Położenie obiektu na tle map topograficznych oraz ortofotomapy prezentują ryciny poniżej.

Ryc. 1. Lokalizacja obiektu na podkładzie mapy topograficznej

Ryc. 2. Lokalizacja obiektu na podkładzie ortofotomapy

3.6 Położenie geograficzne

Torfowisko położone jest na rozległym sandrze zlokalizowanym w południowo-zachodniej części Pojezierza Olsztyńskiego (tzw. Równina Olsztynecka), między jeziorem Staw a Jeziorem Niskie, występującymi na przedłużeniu rynny jeziora Pluszne Wielkie (na południe od jeziora), na zachodnim krańcu Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej.

3.7 Położenie administracyjne

Torfowisko Trępel leży na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie olsztyńskim, gminie Olsztynek, obrębie ewidencyjnym Świerkocin.

3.8 Regionalizacje

- fizyczno-geograficzna (Kondracki 1998)

Obszar: EUROPA WSCHODNIA

Podobszar: NIŻ WSCHODNIOEUROPEJSKI

Prowincja: 84 NIŻ WSCHODNIOBAŁTYCKO-BIAŁORUSKI
Podprowincja: 842 POJEZIERZA WSCHODNIOBAŁTYCKIE
Makroregion: 842.8 POJEZIERZE MAZURSKIE
Mezoregion: 842.81 POJEZIERZE OLSZTYŃSKIE

- geobotaniczna (Szafer, Zarzycki 1977)

Państwo: HOLARKTYDA
Obszar: EURO-SYBERYJSKI
Prowincja: NIŻOWO-WYŻYNNIA, ŚRODKOWOEUROPEJSKA
Dział: BAŁTYCKI
Poddział: PAS RÓWNIN PRZYMORSKICH I WYSOCZYŹN POMORSKICH
Kraina: POJEZIERZE POMORSKIE
Okręg: OLSZTYŃSKI

- przyrodniczo-leśna (Tramplera 2010)

Kraina: MAZURSKO-PODLASKA
Mezoregion PUSZCZ MAZURSKICH

3.9 Zagospodarowanie i stan środowiska w otoczeniu obiektów

Obiekt leży w skrajnej (zachodniej) części rozległego kompleksu leśnego, urozmaiconego dużą ilością jezior. Są to lasy gospodarcze, w większości zarządzane przez PGL LP. Kompleks jest stosunkowo słabo zaludniony, osady występują niemal wyłącznie w sąsiedztwie jezior. W otoczeniu wsi występują użytki rolne. Silniej przekształcone antropogenicznie obszary rozciągają się na zachód od granic kompleksu, w otoczeniu Olsztyńka. Infrastruktura techniczna okolicy jest stosunkowo słabo rozwinięta. Dostęp do obiektu zapewniają jedynie leśne drogi gruntowe.

3.10 Obszar Chronionego Krajobrazu Puszy Napiwodzko-Ramuckiej

OChK Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej został utworzony w 1998 roku na podstawie Rozporządzenia Nr 53 Wojewody Olsztyńskiego z dnia 16 czerwca 1998 r. w sprawie systemu obszarów chronionych w województwie olsztyńskim, wyznaczania obszarów chronionego krajobrazu oraz zasad gospodarowania na tych terenach (Dz. Urz. Woj. Olsztyńskiego Nr 13, poz. 186). Rozporządzenie to utraciło moc po wejściu w życie

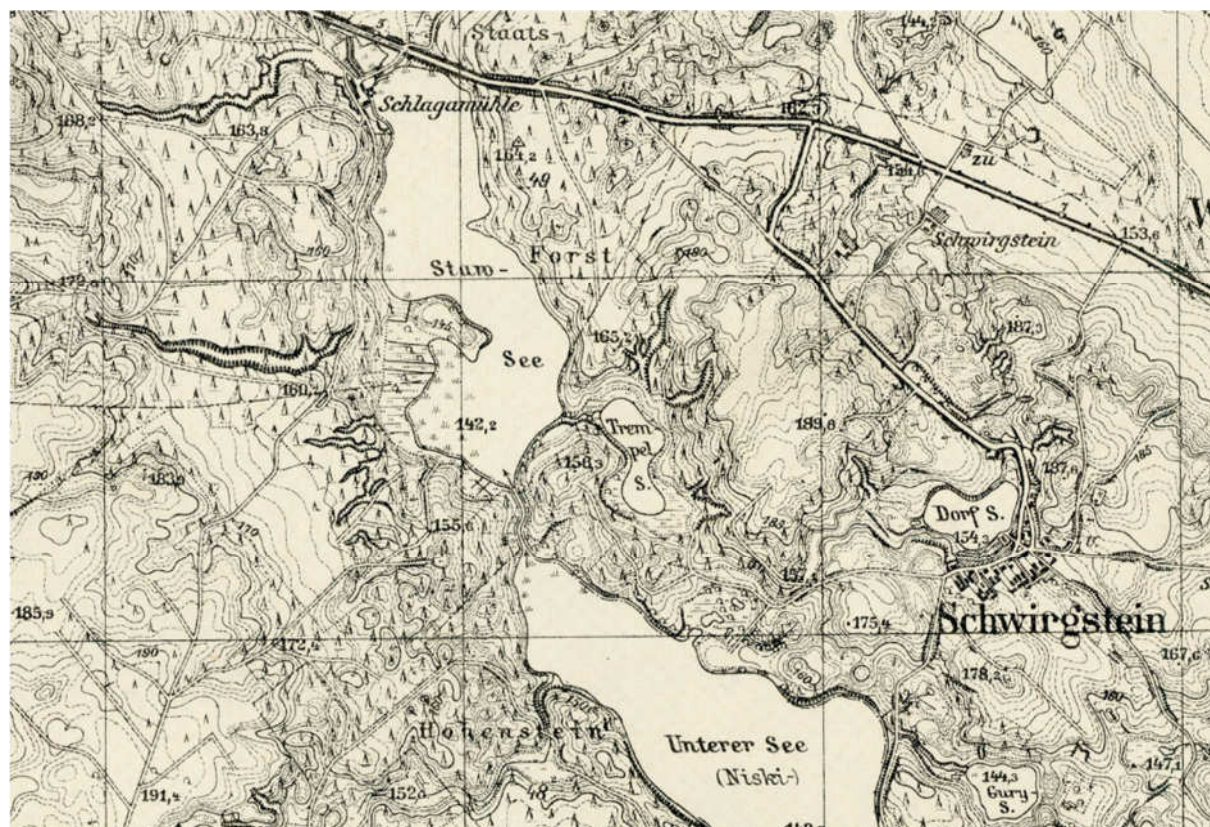
Rozporządzenia Nr 37 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 lipca 2002 r. w sprawie wprowadzenia zakazów dotyczących obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (Dz. Urz. z 2002 r. Nr 87, poz. 1272). Obecnie obowiązuje Uchwała Nr XV/284/12 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 marca 2012 r. w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej (Dz. Urz. z 2012 r. poz. 1450 z późn. zm.). Obszar ten jest położony w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie olsztyńskim na terenie gmin: Purda, Stawiguda i Olsztynek, w powiecie szczycieńskim na terenie gmin: Pasym, Wielbark, Jedwabno, Szczytno oraz w powiecie nidzickim na terenie gmin: Nidzica i Janowo. Obejmuje teren o powierzchni 131425 ha.

3.11 Obszar Natura 2000 PLH280052 "Ostoja Napiwodzko-Ramucka"

Obszar Natura 2000 Ostoja Napiwodzko-Ramucka zajmuje powierzchnię 32612,78 ha i obejmuje znaczną część Puszczy Napiwodzko-Ramuckiej z dolinami największych rzek tego kompleksu leśnego: Omulwi (w części południowej) i Łyny (w części północnej). Krajobraz uformowany został podczas ostatniego zlodowacenia. Charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu. Dominują tu przede wszystkim równiny sandrowe z licznymi rynnami fluwioglacjalnymi i morenami czołowymi. Elementem unikalnym w skali kraju są przebiegające tu procesy sufozyjne, w efekcie których powstają m.in. leje sufozyjne występujące w południowo-zachodniej części kompleksu. W pokryciu terenu dominują lasy (głównie bory sosnowe, lasy mieszane, wilgotne bory i bory bagienne), a także jeziora (przeważają zbiorniki mezo- i eutroficzne) oraz torfowiska (niskie i przejściowe). Grądy, łągi, olsy i zarośla wierzbowe występują w postaci niewielkich płatów. Na terenie ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 24 siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, które zajmują 31,4% jej powierzchni. Szczególne znaczenie mają dobrze zachowane ekosystemy jeziorne (3140, 3150 i 3160) i torfowiskowe (7110, 7120, 7140, 7230) z licznymi gatunkami chronionymi oraz rozległe wielogatunkowe lasy liściaste (9170-2). Jest to również miejsce występowania wielu gatunków wymienionych w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej (15 gatunków zwierząt i 3 gatunki roślin) – ważna ostoja rzadkich gatunków bezkręgowców, ryb, wilka i żółwia błotnego.

4 Historia użytkowania obszaru

Torfowisko wykształciło się w jednej z odnóg rynny polodowcowej na skutek wypłykania się i zarastania zbiornika wodnego. W celu zagospodarowania jeziora i torfowiska w północnej części obniżenia przekopano rów melioracyjny odprowadzający wodę do położonego na północny-zachód jeziora Staw. W przeszłości torfowisko rozwinęło się na skraju obniżenia (zajętego przez jezioro) i było użytkowane kośnie, a zbiegiem lat stopniowo zaprzestano użytkowania ze względów ekonomicznych. Obecnie teren otwartego torfowiska (powiększonego o powierzchnię osuszonego jeziora) podlega zarastaniu przez krzewy, drzewa i trzcinę. Rów melioracyjny uległ częściowemu wypłykceniu, a centralna część torfowiska zabagniła się ponownie. Ze względu na sukcesję wtórną po zarzuceniu użytkowania kośnego siedlisko podlega fragmentacji – na części, gdzie zabagnienie jest większe rozwinęły się zbiorowiska szuwarowe (jedynie miejscami z warstwą mchów), gdzie indziej z ekspansją trzciny *Phragmites australis*, a na fragmentach bardziej suchych wkraczają zbiorowiska zaroślowe z wierzbami *Salix* sp.

Ryc. 3. Fragment historycznej mapy topograficznej z 1929 roku

5 Środowisko przyrodnicze

5.1 Warunki klimatyczne

Klimat okolic Torfowiska Trępel ma charakter przejściowy pomiędzy wpływami oceanicznymi i kontynentalnymi. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi ok. 7°C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec (średnia miesięczna temperatura ok. 16,5°C), a najchłodniejszym styczeń (średnia miesięczna temperatura ok. -4°C). Pokrywa śnieżna zalega średnio ok. 106 dni w roku. Średnie roczne sumy opadów atmosferycznych dochodzą do 634 mm, przy czym najwyższe opady notowane są latem, a najniższe w pierwszym kwartale roku. Na omawianym obszarze dominują wiatry południowo-zachodnie i zachodnie, przeważnie o średniej prędkości. Okres wegetacyjny jest raczej krótki i wynosi od 190 do 200 dni. Duże znaczenie dla lokalnego klimatu ma rzeźba terenu wpływająca na przewagę wysokich wahań dobowych temperatury, mniejsze prędkości wiatrów niż na otaczającym terenie, obecność chłodnego i wilgotnego powietrza oraz na występowanie przymrozków wczesną jesienią.

5.2 Geomorfologia i rzeźba terenu

Torfowisko Trępel położone jest w obrębie syneklizy perybałtyckiej na granicy z wyniesieniem mazursko-suwalskim. W bezpośrednim podłożu osadów czwartorzędowych, których miąższość na omawianym obszarze dochodzi do ponad 100 m głębokości (a miejscami nawet do 300 m), występują silnie zaburzone glacitektonicznie osady trzeciorzędowe, a pod nimi formacje kredowe.

Opisywany teren znajduje się w obszarze młodoglacjalnym, kształtowanym w czasie ostatniego zlodowacenia. Zręby morfologii badanego regionu zostały uformowane w wyniku procesów związanych z transgresją i zanikiem lądolodów zlodowacenia Wisły. Rzeźba terenu jest dosyć zróżnicowana – w krajobrazie występują zarówno liczne pagórki, jak i obniżenia terenowe, zajmowane przez niewielkie, często bezodpływowe zbiorniki wodne, mokradła, jeziora i rzeki. Większość obszaru zajmują sandry, a w mniejszym stopniu występują też osady moreny dennej i czołowej. W bezpośredniej okolicy torfowiska występują piaski iżwiry sandrowe, a nieco dalej też gliny zwałowe, ich zwietrzliny oraz piaski i żwiry lodowcowe. Samo torfowisko rozwinęło się w miejscu osuszonego jeziora w odnodze rynny polodowcowej.

5.3 Hydrografia i hydrologia

Opisywany obszar należy do dorzecza Pregoty. Wody powierzchniowe zgromadzone są w korytach rzek, rowach oraz w jeziorach, stawach i różnego typu mokradłach. Główną rzeką odprowadzającą wody z opisywanego terenu to Łyna. Największymi jeziorami w okolicy są jez. Pluszne i Łańskie, ale w bezpośrednim sąsiedztwie obiektu występują tylko mniejsze zbiorniki: Staw, Niskie i Świerkocin. Stopień zajezerzenia jest stosunkowo wysoki, a samo torfowisko położone jest w niecce osuszonego jeziora.

Zasoby wód powierzchniowych zależą w dużym stopniu od opadów atmosferycznych i zasilania wodami podziemnymi. Wody podziemne najczęściej występują w utworach czwartorzędowych, a warstwy wodonośne nie są izolowane.

5.4 Torfowiska

Powstawanie torfowisk w miejscu zarastających zbiorników wodnych wypełniających misy wytopiskowe jest charakterystyczne dla obszarów polodowcowych. Takie bezodpływowe obniżenia często znajdują się w obszarze rynien subglacjalnych, których dno wskutek wymywania przez wody polodowcowe jest zajęte przez liczne zakłębłości. Część rynien nadal zajęta jest przez długie, głębokie jeziora polodowcowe, natomiast pozostałe fragmenty, ze względu na mniejszą głębokość, szybciej uległo wypłyceciu i obecnie zajęte są bądź przez łąki, bądź przez mokradła. Torfowisko Trępel wraz z otaczającymi je terenami jest typowym przykładem polodowcowej rzeźby terenu. Obiekt powstał w jednym z odgałęzień rynny subglacjalnej (zatoka jeziora Staw, dawniej nazywana jez. Trempele), która na skutek działalności człowieka zaczęła wypłycać się szybciej niż jej główna część. Osady denne gromadząc się na dnie niecki utworzyły nieprzepuszczalną warstwę, która nie pozwalała na całkowity odpływ wody z obniżenia stwarzając dogodne warunki do rozwoju roślinności torfowiskowej i odkładania się torfu. Dzięki uszczelnieniu dna niecki, w jej obrębie nastąpiło podwyższenie poziomu wód gruntowych, a powstająca masa torfowa została zabezpieczona przed nadmiernym osuszeniem w czasie letniej depresji wód. W zależności od położenia, panujących warunków i roślinności zasiedlającej obszar jeziora i torfowiska, warstwy odkładającego się torfu są zróżnicowane, przy czym w miejscu danego jeziora dominują torfy turzycowe. Całkowite zarośnięcie zbiornika nastąpiło w XX w. (por. Ryc. 3).

5.5 Flora i jej osobliwości

W granicach torfowiska Trępel w trakcie badań prowadzonych w latach 2009-2014 stwierdzono występowanie wielu gatunków rzadkich i chronionych. Na szczególną uwagę zasługują gatunki wymienione II załączniku Dyrektywy Siedliskowej: *Stellaria crassifolia* i *Hamatocaulis vernicosus*. Ponadto występują tu zagrożone gatunki turzyc: *Carex dioica* i *C. limosa* oraz storczykowate: *Dactylorhiza incarnata* i *Epipactis palustris*. Do cenniejszych składników brioflory torfowiska należą relikty glacialne: *Helodium blandowii* i *Tomentypnum nitens*. W obrębie torfowiska odnotowano też występowanie *Drosera rotundifolia*, *Pedicularis palustris*, *Ranunculus lingua*, *Utricularia intermedia* i *U. minor*, a w warstwie mszystej także *Calliergon giganteum*, *Bryum pseudotriquetrum* i *Sphagnum teres*.

Nazwa gatunkowa	Kategoria zagrożenia wg Czerwonej Listy Roślin Naczyniowych Zagrożonych w Polsce (Zarzycki, Szelağ 2006)	Zagrożone gatunki flory torfowisk (Jasnowska, Jasnowski 1977)	Ochrona prawna 2014	Kategoria zagrożenia wg Czerwonej Listy Mchów (Żarnowiec i in. 2004)
Rośliny naczyniowe				
<i>Carex dioica</i>	V	zagrożony	Ocz	
<i>Carex limosa</i>	V	zagrożony		
<i>Dactylorhiza incarnata</i>			Ocz	
<i>Drosera rotundifolia</i>	V		OC	
<i>Epipactis palustris</i>	V		OC	
<i>Menyanthes trifoliata</i>			Ocz	
<i>Pedicularis palustris</i>	V		Ocz	
<i>Stellaria crassifolia</i>	E	ginący	OC	
<i>Utricularia intermedia</i>	V	silnie zagrożony	OC	
<i>Utricularia minor</i>	V	zagrożony	OC	
Mszaki				
<i>Aulacomnium palustre</i>			Ocz	
<i>Cinclidium stygium</i>			OC	E
<i>Hamatocaulis vernicosus</i>			OC	
<i>Helodium blandowii</i>			OC	E
<i>Sphagnum teres</i>			Ocz	
<i>Tomentypnum nitens</i>			OC	V

Tabela 3. Zestawienie gatunków roślin chronionych i zagrożonych występujących w granicach torfowiska Trępel wraz z kategoriami zagrożenia

5.6 Roślinność, historia rozwoju oraz stan obecny

Torfowisko wykształciło się w odnodze dawnej rynny polodowcowej na skutek sukcesji jeziora przyspieszonej działalnością człowieka. W obrębie obiektu, w celu uproduktywnienia torfowiska i uzyskania dodatkowych użytków zielonych, przeprowadzono melioracje odwadniające, odprowadzając wodę do jeziora Staw (w kierunku północno-zachodnim), co doprowadziło do osuszenia jeziora. Po zarzuceniu użytkowania kośnego i częściowym wypłyceń rowu, na skutek zarastania nastąpiły zmiany w strukturze roślinności siedliska. Centralna część torfowiska uległa wtórnemu zabagnieniu, a roślinność miejscami nabrała cech szuwaru wysokoturzycowego z dobrze wykształconą warstwą mszystą. Dodatkowo brak użytkowania spowodował uruchomienie sukcesji wtórnej, widocznej przede wszystkim w południowej części torfowiska. Obecnie roślinność obiektu Trępel tworzą zbiorowiska z klasy *Scheuchzerio-Caricetea nigrae* o charakterze mszystych szuwarów turzycowych oraz trzęsawisk (*Caricetum diandrae*; zb. *Helodium blandowii-Carex acutiformis*), miejscami nawiązujące do zw. *Magnocaricion* (*Caricetum acutiformis*). Siedlisko w północnej i centralnej części jest dobrze uwodnione, woda występuje równo z powierzchnią gruntu lub miejscami tworzy niewielki zalew. Południowa część jest nieco przesuszona – widoczna jest tam ekspansja drzew i krzewów. W części północnej przeważają mszyste fitocenozy z przewagą *Carex rostrata*, *Festuca rubra* oraz udziałem *Equisetum fluviatile*, a w warstwie mchów z *Calliergonella cuspidata*, *Marchantia polymorpha*, *Aulacomnium palustre* i *Plagiomnium ellipticum* oraz rzadziej z *Tomentypnum nitens* i *Hamatocaulis vernicosus*. W centralnej części torfowiska (okolice przewężenia niecki) występują płaty z dominacją *Carex acutiformis* oraz udziałem *Galium uliginosum* i miejscami z *Menyanthes trifoliata*, a w części południowej przeważają mszyste szuwały z *Carex rostrata*, *C. acutiformis*, *Eriophorum angustifolium* i udziałem *Thelypteris palustris*, przy czym warstwę mszystą budują *Calliergon giganteum*, *Calliergonella cuspidata*, *Marchantia polymorpha*, *Plagiomnium ellipticum* oraz *Helodium blandowii* i *Aulacomnium palustre*. Wśród gatunków występujących dość często w obrębie całego siedliska można wymienić *Lysymachia vulgaris*, *Ranunculus lingua* i *Utricularia* spp. W obrębie siedliska zaznaczają się oznaki sukcesji wtórnej, widoczne szczególnie w części południowej, gdzie występują grupowe zakrzaczenia *Salix cinerea* oraz luźny nalot i podrost *Alnus glutinosa*. W pozostałych częściach torfowiska pojedynczo występuje *Alnus glutinosa*, *Salix cinerea* i siewki *Pinus sylvestris*. W północnej części obiektu miejscami wkracza *Phragmites australis* osiągając do 40% zwarcia, występują też niewielkie

powierzchniowo płaty z *Typha latifolia*. Na całej powierzchni siedliska obecne są także pojedyncze, dość wysokie kępy *Carex paniculata*, rzadziej niewysokie wykępienia *C. appropinquata* i *C. diandra*. W części północnej obiektu stwierdzono liczne *Stellaria crassifolia* i *Epipactis palustris*.

5.7 Siedliska chronione Dyrektywą Siedliskową

7230 – torfowiska alkaliczne o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk

Torfowisko Trępel reprezentuje siedlisko 7230 – torfowiska alkaliczne o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, podtyp 7230-3 Torfowiska źródłiskowe i przepływowe Polski północnej. Siedlisko w części północnej jest bardzo dobrze uwodnione, miejscami woda występuje powyżej powierzchni gruntu, a w południowej nieco przesuszone. Występuje w dwóch płatach połączonych przewężeniem: roślinność tworzą zbiorowiska z klasy *Scheuchzerio-Caricetea nigrae* o charakterze mszystych szuwarów turzycowych oraz trzęsawisk, miejscami nawiązujące do *Caricetum acutiformis*. Północna część torfowiska jest bogatsza gatunkowo, wykształcona bardziej typowo – dominują tu zbiorowiska niskich i średnich turzyc (głównie *Carex rostrata*) z dobrze rozwiniętą warstwą mszystą, natomiast południowy płat siedliska tworzą mszyste szuwały *Carex acutiformis*, a gdzieś tam także *C. elata*. Środkową część torfowiska zajmują trzęsawiska z *Carex acutiformis*, a miejscami z *C. elata* i *Menyanthes trifoliata*. W obrębie siedliska licznie występują gatunki typowe dla torfowisk takie jak: *Carex limosa*, *C. diandra*, *Dactylorhiza incarnata*, *Epipactis palustris*, *Eriophorum angustifolium*, *Ranunculus lingua*, *Stellaria crassifolia*, *Utricularia intermedia* oraz mchy *Bryum pseudotriquetrum*, *Calliergon giganteum*, *Hamatocaulis vernicosus*, *Helodium blandowii*, *Tomentypnum nitens* i inne.

5.8 Fauna

5.8.1 Wykaz gatunków

W granicach obiektu stwierdzono występowanie żurawia *Grus grus*.

5.8.1.1 Określenie celów działań ochronnych w odniesieniu do fauny

Torfowisko nie wymaga określenia szczegółowych celów działań ochronnych związanych z występującą tu fauną. Utrzymanie siedlisk w należyтым stanie całkowicie zabezpieczy jej trwanie.

5.8.1.2 Określenie zasad ochrony siedlisk cennych gatunków zwierząt.

Nie przewiduje się podejmowania specjalnych działań ochronnych w celu ochrony siedlisk cennych gatunków zwierząt. Dla zachowania siedliska ważna jest ochrona przed zarastaniem przez drzewa i krzewy, a także trzcinę. Priorytetowe wskazania w tym wypadku dotyczą działań związanych z ochroną zbiorowisk roślinnych. Ich właściwe zabezpieczenie umożliwi również przetrwanie fauny we właściwym stanie. Należy pamiętać jedynie, aby wykaszanie terenu prowadzić w sposób dający możliwość ucieczki gatunkom, dla których wyższa roślinność zielna stanowi miejsce bytowania.

5.8.2 Zmiany w faunie i zaobserwowane zagrożenia

Na podstawie dostępnych i zebranych obserwacji wydaje się, że walory faunistyczne obszaru nie ulegają negatywnym zmianom.

6 Wartości krajobrazowe

Torfowisko Trępel posiada stosunkowo wysokie walory krajobrazowe. Składa się na nie szczególnie urozmaicona rzeźba otaczającego terenu, otwarty charakter torfowiska tworzącego śródleśną enklawę oraz sąsiedztwo jezior o dużym stopniu naturalności.

Według przyjętej skali waloryzacyjnej walor obszaru został uznany za przeciętny.

7 Zagospodarowanie przestrzenne i sposoby użytkowania

7.1 Infrastruktura techniczna w obiektach

Brak infrastruktury technicznej w obrębie obiektu.

7.2 Infrastruktura turystyczna i edukacyjna

W granicach torfowiska brak jest infrastruktury turystycznej i edukacyjnej. Ze względu na stosunkowo niewielkie rozmiary oraz dość przeciętną wartość edukacyjną (brak dużego zróżnicowania siedlisk), obiekt ten nie będzie odgrywał dużej roli w planowaniu turystyki. Budowa obiektów edukacyjnych (tablice, ścieżki itp.) wydaje się być w tym przypadku nieuzasadniona.

7.3 Naukowe wykorzystanie i ocena jego wpływu na siedlisko 7230

W ramach monitoringu siedlisk przyrodniczych i gatunków prowadzonego przez GIOŚ w granicach torfowiska Trępel w 2009 r. wyznaczono stanowisko monitoringowe dla

siedliska 7230. Na torfowisku Trępel nie prowadzono innych regularnych badań nad elementami przyrodniczymi, w tym nad fauną i florą.

7.4 Inne grupy społeczne mające wpływ na obiekty

Brak istotnego wpływu innych grup społecznych na walory przyrodnicze obiektu.

7.5 Interesy gospodarcze mające wpływ na ochronę siedliska 7230

W chwili obecnej nie ma realnych konfliktów pomiędzy gospodarką, a celami ochrony torfowiska alkalicznego.

8 Założenia ochrony oraz proponowana koncepcja ochrony torfowisk alkalicznych

Plan ochrony dla siedlisk i gatunków stanowiących przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Napiwodzko-Ramucka został zatwierdzony przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie 23 lutego 2015 r. i jest dostępny pod adresem: http://edzienniki.olsztyn.uw.gov.pl/WDU_N/2015/735/akt.pdf.

Główne założenia ochrony siedliska 7230 powinny uwzględniać następujące wytyczne:

1. Przywrócenie użytkowania kośnego oraz zwiększenie powierzchni siedliska
2. Ograniczenie procesów sukcesji wtórnej
3. Obniżenie ewapotranspiracji w celu poprawy bilansu wodnego torfowiska
4. Poprawa warunków świetlnych siedliska i tworzenie dogodnych warunków do wkraczania gatunków światłożądnych
5. Poprawa struktury powierzchni siedliska (ograniczenie ekspansji kępowych turzyc)
6. Budowę przetamowań na jednokierunkowym rowie melioracyjnym w celu poprawy bilansu wodnego torfowiska

9 Publikowane i niepublikowane materiały dotyczące obszaru torfowisk alkalicznych znajdujących się w charakteryzowanych obiektach

- WOŁEJKO L., STAŃKO R., PAWLIKOWSKI P., JARZOMBKOWSKI F., KIASZEWICZ K., CHAPIŃSKI P., BREGIN M., KOZUB Ł., KRAJEWSKI Ł., SZCZEPAŃSKI M., 2012. Krajowy program ochrony torfowisk alkalicznych (7230). Wyd. Klubu Przyrodników. Świebodzin.

Rejestr istotnych zdarzeń w obiektach od roku 2014

Data	Obiekt	Zdarzenie	Opis
III kwartał 2016	Trępel	Wykonanie jednorazowego usunięcia podrostu drzew oraz nalotu drzew i krzewów	Zabieg wykonano na powierzchni 2,47 ha za pomocą ręcznych narzędzi a powstałą biomasę usunięto z terenu torfowiska. Zabieg wykonał Klub Przyrodników w ramach projektu LIFE11 NAT/PL/423
III kwartał 2016	Trępel	Wykonanie jednorazowego koszenia przygotowawczego	Zabieg wykonano na powierzchni 3,10 ha za pomocą ręcznych narzędzi a powstałą biomasę usunięto z terenu torfowiska. Zabieg wykonał Klub Przyrodników w ramach projektu LIFE11 NAT/PL/423
IV kwartał 2017	Trępel	Budowa 2 niewielkich budowli piętrzących	Budowle posadowione na rowach melioracyjnych o konstrukcji drewniano ziemnej. Zaprojektowane jako bezobsługowe, które docelowo mają się wtopić w krajobraz aż do ich całkowitego rozkładu. Objęte 20letnią gwarancją wykonawcy. Zabieg wykonał Klub Przyrodników w ramach projektu LIFE11 NAT/PL/423.

10 ZAŁĄCZNIKI

Dokumentacja fotograficzna

